

ΛΙΛΗ ΜΑΥΡΟΚΕΦΑΛΟΥ

Φ Ω Ν Ε Σ

ΚΕΔΡΟΣ



Λιλή Μαυροκεφάλου: *Φωνές*

ISBN 978-960-04-5220-4

Επιμέλεια-Διόρθωση: Μαρία Σπανάκη  
Ηλεκτρονική σελιδοποίηση-διόρθωση: Νικολέττα Δουλάμη

© *Λιλή Μαυροκεφάλου, 2022*

© *Εκδόσεις Κέδρος, Α.Ε., 2022*

Κέδρος Εκδοτική Α.Ε.

Γ. Γενναδίου 3

Αθήνα 106 78

τηλ. 210 38 09 712-14 • φαξ 210 33 02 655

[www.kedros.gr](http://www.kedros.gr) • [www.facebook.com/kedros.gr](https://www.facebook.com/kedros.gr)

e-mail: [books@kedros.gr](mailto:books@kedros.gr)

## ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ



## Φοίβη

Νοέμβρης 1973

*«Σπίθα φεγγίζει μες στο σκοτάδι,  
νέοι αγώνες σε προσκαλούν».*

Αλέκος Παναγούλης

Το ένα της μάτι, ορθάνοιχτο κι απορημένο, σχεδόν παιδικό, στυλώθηκε στη σκυμμένη επάνω της εγγονή. Το άλλο, αθέατο κάτω από τη γάζα, έκρυβε την πληγή και της δεύτερης αποτυχημένης εγχείρησης γλαυκώματος. Πίσω από τη λευκή γάζα, το σκοτάδι είχε προχωρήσει πέρα από τη ματωμένη οφθαλμική κόγχη της γερόντισσας. Τρύπωνε σιγά σιγά στον εγκέφαλο, ροκάνιζε τα νευρωνικά δίκτυα, ληλατούσε τη μνήμη. Την ερήμωνε... Κι όσο πιο ξένος τής γινότανε ο κόσμος, τόσο πιο άτσαλα αντιδρούσε η Ειδοθέα. Οι άναρθρες κραυγές της, οι θορυβώδεις παραισθήσεις και οι απόπειρες απόδρασης από το νοσοκομείο, κυρίως τις νύχτες, όταν το έξω σκοτάδι έσμιγε με το μέσα της, αναστάτωναν τις δύο άλλες ασθενείς του θαλάμου, και η νοσοκόμα έσπευδε για την απαραίτητη ηρεμιστική ένεση.

Την εγγονή της πάντως μέχρι στιγμής την αναγνώριζε, τον γιο και την κόρη της σπάνια.

«Γιαγιά, θέλεις λίγο νεράκι;»

Αυτή τη φορά η Ειδοθέα έγνεψε καταφατικά, και η Φοίβη της ανασήκωσε με προσοχή το κεφάλι με τα γκριζωπά μαλλιά, πιασμένα πίσω σε κοτσάκι. Δυο τρεις κοπιαστικές γουλιτσες, κάτι σαν φιλί στο χέρι που της κρατούσε το ποτήρι, κι η γερόντισσα αφέθηκε εξουθενωμένη στα μαξιλάρια της. Η Φοίβη της χάιδεψε απαλά το χαρακωμένο μέτωπο.

«Άντε, κοιμήσου τώρα, γιαγιάκα! Ξεκουράσου... Εγώ είμαι εδώ...»

Η γιαγιά υπάκουσε, το χέρι της μες στο χέρι της εγγονής.

«Καλέ, σαν πουλάκι αποκοιμήθηκε. Και να φανταστείτε, πριν έρθετε εσείς, ήταν φοβερά ανήσυχη! Κι ούτε δέχτηκε την ένεση. Αλλά με το που μπήκατε...»

«Μεταμορφώθηκε!» συμπλήρωσε η άλλη ασθενής. «Όταν είναι στα καλά της η γιαγιά σας, όλο για σας λέει. Η Φοίβη μου και η Φοίβη μου... Σας καμαρώνει! Τέτοια αδυναμία!»

«Έτσι είναι η γιαγιάκα μου», γέλασε η εγγονή και φάνηκαν τα δύο λακκάκια στα μάγουλά της. «Πληθωρική. Υπερβολική. Στ' αλήθεια, ντρέπομαι όταν συναντώ κάποιον απ' αυτούς που ζαλίζει με τους επαίνους της για μένα. Με κοιτάζει ο άνθρωπος σαν να έχει μπροστά του κανένα θαύμα, καμιά εξωγήινη! Την έχω παρακαλέσει να σταματήσει αυτό το βιολί, αλλά πού...» Άνοιξε το μπλοκ ζωγραφικής που σχεδόν πάντα κουβαλούσε στη μεγάλη της τσάντα. «Ευκαιρία να τη σκιτσάρω τώρα που κοιμάται. Δείτε πόσο γαλήνια είναι! Κι όμορφη... Δεν μοιάζει κοριτσάκι; Και σαν να χαμογελάει...»

«Περάσαμε όμως μια νύχτα, κορίτσι μου! Τι παραμιλητά ήταν εκείνα, Θεούλη μου! Τι...»

«Έλα τώρα... Ντροπή! Δεν χρειάζεται να κάνουμε κουβέ-  
ντα γ' αυτά. Αφού τα 'χει χαμένα η καημένη...»

«Μα... Και τέτοια λόγια! Γριά γυναίκα!»

Η Φοίβη παράτησε το σκιτσάρισμα, το μολύβι της με-  
τέωρο.

«Λυπάμαι που σας ενόχλησε η γιαγιά. Μετά την αποτυχία  
και της δεύτερης επέμβασης στο μάτι άρχισε αυτό... Η ανη-  
συχία... Οι παραιθήσεις...»

«Αλλά τι παραιθήσεις... Θου, Κύριε, φυλακίη τω στόμα-  
τί μου!»

«Καλύτερα να μη συνεχίσεις, λέω εγώ...»

«Όχι, θέλω ν' ακούσω... Οι τρέλες της γιαγιάς μου έχουν  
σημασία για μένα».

«Βέβαια η καημενούλα δεν έχει συναίσθηση, δεσποινίς  
Φοίβη. Και δεν θέλουμε να... να χάσετε τον σεβασμό σας...»

«Δεν κινδυνεύει ο σεβασμός μου».

«Καλά... Αφού επιμένετε... Να... Έλεγε για έναν άντρα...  
γυμνό!»

«Γυμνό! Βρε, τη γιαγιά!»

Η Φοίβη έσκασε ένα γελάκι και τα λακκάκια στα μάγουλά  
της βάθυναν.

Οι δύο κουτσομπόλες την κοίταξαν αουστηρά.

«Κι έλεγε... Αχ, τι λόγια! Ούτε να τα σκέφτομαι, όχι να  
τα πω...»

«Σαν να ήταν καμιά... Παναγιά μου, συγχώρησέ την!»

«Και ξεφυσούσε και βογκούσε κι έσκουζε! Σαν δαιμονισμένη έκανε».

«Και μετά πετάχτηκε πάνω! Πού τη βρήκε τη δύναμη; Πού;»

«Και να θέλει, λέει, να τον πιάσει τον κερατά που τη γέλασε και τα 'φτιαξε μ' άλλη!»

«Να τραβολογάει τις κουβέρτες μας, να θέλει να μας ξεσκεπάσει, γιατί, λέει, τον κρύβαμε! Και να μας αποκαλεί... Α, δεν λέγεται...

«Κι η νοσοκόμα άφαντη...»

«Έτσι λοιπόν η γιαγιά μου!»

Το χαμόγελο της Φοίβης ήταν σφιχτό και ζορισμένο, πιο πολύ ασπίδα παρά χαμόγελο.

Ξανάπιασε το σκιτσάρισμα. Το μολύβι πήγαινε σαν από μόνο του. Αναρωτήθηκε αν το νυχτερινό παραισθητικό όργιο είχε συνεισφέρει εξαγνιστικά σ' αυτό το φως που έλουζε το πρόσωπο της γιαγιάς της. Τόνισε ακόμη περισσότερο τις σκιές, να αναδυθεί το φως του. Η γιαγιά θα χαιρόταν με το σκίτσο. Της χάιδεψε το χέρι. Κρύο. Το καλοριφέρ είχε από ώρα σβήσει. Οικονομία. Καλύτερα να τη σκέπαζε μέχρι τον λαϊμό. Η γιαγιά ασάλευτη.

Οι δύο ασθενείς, όταν είδαν τελειωμένη τη ζωγραφιά, ξέσπασαν σε επαίνους. Πόσο πετυχημένη! Τι φοβερή ζωγράφος η Φοίβη! Και μάλιστα αυτοδίδακτη! Άδικο είχε η γιαγιά που την παίνευε; Να πόζαραν κι αυτές; Όχι απόψε. Την επομένη. Θα τάζε τη γιαγιά, και δρόμο.

«Κι αν οι δρόμοι έχουν αποκλειστεί; Θα ανοίξω το τραν-



ζιστοράκι, δεσποινίς Φοίβη, ν' ακούσουμε τι γίνεται με τις φασαρίες».

Μέσα από πανδαιμόνιο παρασίτων, σκόρπιες λέξεις εισέβαλαν στο θάλαμο: «*Πολιορκημένοι... Εδώ Πολυτεχνείο... Ψωμί... Ελευθερία...*» Τα παράσιτα πύκνωσαν, πνίξανε τη γυναικεία φωνή.

«Α, τα τρελόπαιδα! Μα τι νομίζουν; Πως θα ρίξουν την κυβέρνηση; Γυρεύοντας πάνε να φάνε το κεφάλι τους!»

«Αχ, τρέμω για τον εγγονό μου! Είναι φοιτητής και θερμοκέφαλος. Ούτε θέλω να σκεφτώ πού βρίσκεται... Παναγίτσα μου, βάλε το χεράκι σου! Φύλαξέ τον!»

«Να βάλουμε την Υ.Ε.Ν.Ε.Δ.».

Η αντρική φωνή ακούστηκε, καθαρή κι απαλλαγμένη από παράσιτα, να λέει για αμετανόητους εθνοπροδότες κομμουνιστές, που, μαζί με παρασυρμένους φοιτητές και μαθητές, επιχειρούσαν να καταλύσουν την επαναστατική κυβέρνηση και την έννομο τάξη, με σκοπό την πρόοδεση της πατρίδας, του λίκνου της Δημοκρατίας, στο κομμουνιστικό άρμα. Καθήκον της κυβέρνησης και όλων των πατριωτικών δυνάμεων, συνέχιζε η φωνή, ήταν η πάταξη της ξενοκίνητης αναρχίας, η ταχεία εκκένωση του Πολυτεχνείου και η αποκατάσταση της διασαλευθείσας τάξης. Στο έργο της η κυβέρνηση είχε την επικουρία του στρατού και των αρμάτων μάχης. Γινόταν λελογοισμένη χρήση καπνογόνων και δακρυγόνων, σε απάντηση βομβών μολότοφ που εκτοξεύονταν από τους αναρχοκομμουνιστές, γι' αυτό καλούνταν οι νομοταγείς πολίτες...

Η Φοίβη στριφογύριζε με αδημονία στην καρέκλα της. Αν δεν ήταν στη μέση η γιαγιά, θα βρισκόταν τώρα κι εκείνη στο Πολυτεχνείο μαζί με τον Μιχάλη, κι ας κινδύνευε να την πάρει το μάτι κανενός χαφιέ και να την απολύσουν από το υπουργείο.

Μπαίνοντας στον θάλαμο ο εφημερεύων νεαρός γιατρός χαιρέτησε κάπως συνεσταλμένα – το βλέμμα του κολλημένο στη Φοίβη. Του άρεσε, κι αυτή το ήξερε. Το τρανζίστορ έπαιξε εμβατήρια.

Σοβαρός και σιωπηλός ο γιατρός παρατηρούσε την κοιμισμένη Ειδοθέα. Έξω από το παράθυρο, τα κλαδιά του ευκάλυπτου κυμάτιζαν μες στο μισοσκοτάδο. Είχε σηκωθεί βοριάς. Όπου να 'ναι, θα ξανάναβαν το καλοριφέρ, να ξεσταθούν και τα χεράκια της γιαγιάς. Από τον διάδρομο ακουγόταν ο γνώριμος ήχος του καροτσιού που έφερνε το βραδινό φαγητό στους θαλάμους.

«Δεσποινίς, σας παρακαλώ, περάστε έξω για λίγο».

Αυστηρός ο τόνος της φωνής του, και η Φοίβη υπάκουσε μηχανικά.

Ήρθε και τη βρήκε στον διάδρομο. Το ύφος του ήταν αμήχανο, σαν να την ντρεπόταν. Ξερόβηξε.

«Η γιαγιά σας, δεσποινίς...»

«Α, ξύπνησε; Της έδωσα λίγο νεράκι, ξέρετε, και κοιμήθηκε βαθιά...»

«Λυπάμαι πολύ... Δεν θα ξυπνήσει... Στον ύπνο της συνέβη... Να έχετε την ευχή της!»

Ξαφνιάστηκε η Φοίβη με τις γκρίζες πλαστικές πλάκες

του διαδρόμου που μετακινούνταν σαν να χόρευαν έναν αλλόκοτο χορό! Κι αυτοί οι λεκέδες; Να 'ταν από ξεραμένο αίμα;

«Δεσποινίς, μη στέκεστε όρθια. Είστε κατάγλομη. Καθίστε, μη λιποθυμήσετε».

Ένωσε το χέρι του γιατρού προστατευτικό στον ώμο της. Όρθωσε με πείσμα το κεφάλι.

«Δεν λιποθυμώ», έκανε απότομα και τράβηξε προς τον θάλαμο.

Το γιατρουδάκι θα είχε κάνει λάθος. Ίσως η γιαγιά είχε ξυπνήσει και πεινούσε.

Περπατούσε άσκοπα η Φοίβη στον άδειο δρόμο και η αλογοουρά της ανέμιζε στον βοριά. Δεν σκεφτόταν τίποτε. Δεν ένιωθε τίποτε. Ούτε ήξερε καλά καλά πού βρισκόταν. Ένα κενό μεγάλωνε μέσα της κι όλα τής φαίνονταν αλλόκοτα και ξένα. Και πιο αλλόκοτος και ξένος της γιαγιάς της ο θάνατος. Τον είχε μόνο ακουστά τον θάνατο, πρώτη φορά τον συναντούσε.

Εάφνου αναγνώρισε την πλατεία Δεξαμενής. Νέκρα. Μόνο ένας καστανάς είχε ξεμείνει σε μια γωνιά. Αγόρασε κάστανα. Μηχανικά ξεφλούδισε ένα και το 'βαλε στο στόμα της. Η γιαγιά τρελαινόταν για τα ψητά κάστανα. Τρελαινόταν γενικώς για νοστιμιές. Καλοφαγού και λαιμαργούτσικη. Χαμογέλασε. Αναπάντεχα μια γλύκα την πλημμύρισε. Πόσο γαλήνιο ήταν το πρόσωπό της γιαγιάς της! Καμία αγωνία, κανένας πόνος δεν το ασκήμαινε. Έμοιαζε με καλοταϊσμένο

και χορτασμένο από χάρια βρέφος, παραδομένο στον ύπνο! Δάκρυα κύλησαν στα μάγουλά της. Έβγαλε τη γλώσσα και τα έγλειψε. Ήταν ζεστά κι αλμυρά, τα πρώτα της δάκρυα για τη γιαγιά. Στα χέρια της είχε πεθάνει. Αυτό ήταν ευλογία. Κι ο θάνατος τι είναι; Ένα τίποτα;

Τα δάκρυα στέγνωναν, αφήνοντας ασπριδερά αυλάκια στα μελαχρινά της μάγουλα. Ανάσανε βαθιά τον κρύο αέρα. Αλάφρωνε. Ήταν ευλογημένη. Ευλογημένη. Η γιαγιά θα ήταν πάντα κοντά της, όπου κι αν πήγαινε, ό,τι κι αν έκανε... Το ήξερε... Κοντά της!

Από ένα περίπτερο, το μόνο ανοιχτό εκεί γύρω, τηλεφώνησε στη μάνα της, στην Αετοράχη, το ορεινό ηπειρώτικο χωριό όπου υπηρετούσε ως διευθύντρια του δημοτικού σχολείου. Η Ηλέκτρα, ανάμεσα σε γοερούς λυγμούς και ρουφήγματα μύτης, κατάφερε να σχολιάσει την ψυχραιμία – πιο σωστά, την απάθεια – της κόρης της. Και την αγαπούσε τόσο πολύ η γιαγιά τη Φοίβη, περισσότερο απ' όλους! Ειλικρινά, δεν την καταλάβαινε...

Είχε δίκιο η μάνα της. Δεν μπορούσε να την καταλάβει. Και ήταν ανώφελο να της εξηγήσει.

Η Ηλέκτρα έτρεφε λατρεία για τα δάκρυα, ιδιαίτερα τα δικά της, ως απόδειξη βαθιάς ευαισθησίας, σε αντιδιαστολή μάλιστα με την «αναισθησία» των άλλων, και κυρίως της κόρης της. Επιπλέον, η υδαρής υπερχειλίση ήταν το μυστικό της όπλο όταν καβγάδιζε με τον Θοδωρή, σύζυγο σατράπη, πλην όμως λίαν ευάλωτο στα γυναικεία δάκρυα.

Τι επαναλαμβανόταν μονότονα στις δραματικές ταινίες

του σινεμά που παρακολουθούσαν μόλις άναβαν τα φώτα; Η μάνα της, με κρυφό καμάρι, έστρεψε προς εκείνη ένα δακρυβρεκτο πρόσωπο με κοκκινισμένα από το κλάμα μάτια. Σπάνια να μην ακολουθούσε το σχόλιο: «Αχ, πώς είναι δυνατόν να έχω γεννήσει εγώ ένα τόσο ασυγκίνητο παιδί;» Ποτέ δεν είχε καταδεχτεί να της φανερώσει η Φοίβη πως φρόντιζε να σκουπίζει εγκαίρως τα δάκρυά της, για να μην τη δει κανείς κλαμένη, και προπαντός η μαμά της. Χαμογελούσε και δεν έλεγε λέξη.

Η Ηλέκτρα φοβόταν πως δεν θα τα κατάφερνε να φτάσει εγκαίρως στην Αθήνα την επομένη. Αχ, ανάθεμα στους καρεκλάτους που την είχαν ξαποστείλει στο κατοικοχώρι! Εξαιτίας του πατερούλη της βέβαια, που, με το να κάνει τον καμπόσο στην υπηρεσία, τον είχαν πετάξει αυτόν έξω κι αυτή στα όρη και στα βουνά. Η Φοίβη την καθησούχασε. Για όλα θα φρόντιζε εκείνη. Η κηδεία, έτσι κι αλλιώς, δεν θα γινόταν πριν από τη Δευτέρα.

Η γραμμή έπεσε. Η συνομιλία διακόπηκε αναγκαστικά. Άνοιξε το πορτοφόλι να πληρώσει το τηλεφώνημα.

«Δεσποινίς, μη μένετε έξω! Τρέξτε γρήγορα στο σπίτι σας πριν κλείσουν όλοι οι δρόμοι! Λεωφορεία δεν κυκλοφορούν. Γίνονται φασαρίες, θα χυθεί αίμα!» τη συμβούλεψε πατρικά ο περιπτεράς.

«Πρέπει να φτάσω στην Ιωάννου Δροσοπούλου...»

Ο περιπτεράς γούρλωσε τα μάτια κάτω από τις γερτές φρυδάρες του.

«Τι λες, βρε κορίτσι μου! Τόσο μακριά! Τα μάτια σου τέσ-

σερα, μη σε πάρει καμιά αδέσποτη! Απόφυγε την Πατησίων. Από στενά να πηγαίνεις, κι ο Θεός βοηθός! Αχ, αυτά τα παλιόπαιδα! Κλείστηκαν στο Πολυτεχνείο και θέλουν, λέει, να ρίξουν την κυβέρνηση, κούνια που τους κούναγε!»

Άδεια η πόλη. Νεκρή. Μόνο αραιά και πού μια βιαστική σκυφή σκιά γλιστρούσε στο μισοσκόταδο. Θλιμμένα, αδέσποτα σκυλιά τρέχανε για λίγο ξοπίσω της και μετά χάνονταν. Φέγγιζαν δειλά οι γρίλιες των κλειστών παράθυρων, προμηνύοντας άγρυπνη νύχτα. Κάπου κάπου έπιανε το αυτί της ραδιοφωνικά μурμουρητά, αλλά εκείνο το μακρινό, υπόκωφο βουητό, μυριόστομη ικεσία κι απόκοσμο μουγκρητό, δεν έπανε ποτέ. Από το Πολυτεχνείο ερχόταν...

Οι πρώτοι μακρινοί πυροβολισμοί την καθήλωσαν. Μετά βάλθηκε να τρέχει. Έτρεχε μαζί της κι η γιαγιά. Μαζί προσπερνούσαν τους χωροφύλακες που παρακολουθούσαν λουφαγμένοι σε σκοτεινές γωνιές. Τους πρόδιναν οι καύτρες των τσιγάρων τους...

Η βουή δυνάμωνε. Σαν ρουφήχτρα την τραβούσε να χαθεί μέσα της. Μα ακόμη κι αν παρασυρόταν προς το Πολυτεχνείο, τα μπλόκα των αστυνομικών θα την εμπόδιζαν να φτάσει.

Στην Αλεξάνδρας, παρά τις αστυνομικές κλούβες και τα ΜΑΤ, γινόταν πανηγύρι. Κόσμος πολύς, παιδάκια στις πλάτες πατεράδων, πρόσωπα ξαναμμένα από το κρύο και την έξαιψη, τσαλαπατημένες επαναστατικές προκηρύξεις, κόκκινα λάβαρα, μικροπωλητές που διαλαλούσαν πασατέμπο, ψητά κάστανα, γκαζόζα, κόκα κόλα. Αθέατες ντουντούκες

βοούσαν: «*Κάτω η χούντα*», «*Έξω το ΝΑΤΟ*», «*Λαέ, πεινάς, γιατί τους προσκυνάς*».

Η Φοίβη άνοιγε δρόμο ανάμεσα στο πλήθος. Άθελά της συντονιζόταν με τις δονήσεις του, με τους χτύπους της μεγάλης καρδιάς του.

Την προηγούμενη τρεις μακρυμάλληδες νεαροί είχαν εισβάλει στο λεωφορείο όπου βρισκόταν για να μοιράσουν προκηρύξεις. Ο οδηγός έκανε τα στραβά μάτια, οι επιβάτες τις χώνανε βιαστικά σε τσέπες και τσάντες, να τις διαβάσουν αργότερα, στα κρυφά. Συνένοχες, κλεφτές ματιές, λάμψεις χαράς στα πριν αδιάφορα πρόσωπα, ηλεκτρισμένη ατμόσφαιρα, συνωμοτική αδελφούση.

Της ήρθε να πηδήξει από το λεωφορείο, ν' ακολουθήσει τους νεαρούς. Έμεινε, εννοείται, ακούνητη. Παντού υπήρχαν μυστικοί της αστυνομίας, κι αυτή έπρεπε να σκέφτεται πάνω απ' όλα τη δουλειά της στο υπουργείο – με σύμβαση ήταν άλλωστε, ούτε καν μόνιμη – και τις δόσεις που έτρεχαν κάθε μήνα για το τριαράκι που είχε αγοράσει με την πίεση της Ηλέκτρας. Πτυχίο ξεπτυχίο, μισθός ξεμισθός, οι γαμπροί λογαριάζουν και με το παραπάνω το σπιτάκι, της πιπίλιζε το μυαλό η μάνα της. Ζωντανή άλλωστε απόδειξη η ίδια. Ύστερα από τόσα χρόνια γάμου, ο Θεωδωρής ακόμη τής το χτυπά πως την πήρε ξεβράκωτη, κι ας φέρνει τόσα χρόνια λεφτά στο σπίτι. Προσοχή λοιπόν μεγάλη, έφτανε και περίσσευε ένας απολυμένος στο σπίτι. Αν την κάρφωνα για «μη εθνικόφρονα», θα έπαιρνε πόδι από το υπουργείο, και τότε πώς θα εξοφλούσε τις δόσεις της; Μήπως κι η ίδια δεν

είχε αναγκαστεί να εκφωνήσει στο σχολείο της τον πανηγυρικό για την επέτειο της 21ης Απριλίου – βενιζελική αυτή εκ παραδόσεως και οπαδός της Ένωσης Κέντρου; Αχ, πίσω έχει η αγλάδα την ουρά! Θα 'βλεπε πόσα θα αναγκαζότανε να καταπιεί κι αυτή, κι ας παρίστανε την ηρωίδα. Αλλιώςτικά, θα 'σπαγε το κεφάλι της.

Έξω από το Άλσος την έφτασε η μυρουδιά των δακρυγόνων. Διέκρινε τις συμπαγείς, απειλητικές μάζες των αστυνομικών ανάμεσα στα δέντρα. Το στομάχι της σφιχτηκε. Πάντα σφιγγόταν όταν, για ένα τίποτε, έμπαινε σε αστυνομικό τμήμα. Ήταν ο κληρονομημένος φόβος. Η χούντα τού είχε δώσει μορφή και εξουσία.

Ένωσε κάτι σαν ντροπή. Ενώ χιλιάδες είχαν εξοριστεί σε ξερονήσια, κάποιοι βασανίζονταν στα κρατητήρια της ΕΑΤ- ΕΣΑ κι άλλοι χάνανε τις δουλειές τους – ανάμεσά τους κι ο πατέρας της –, αυτή είχε προσληφθεί στο Υπουργείο Πολιτισμού. Δεν είχε αυταπάτες πως το όφειλε κυρίως στην παρέμβαση του υποναύαρχου θείου της, του Ιεροκλή, κι όχι στο άριστο γραπτό της στις εξετάσεις.

Φάνηκε επιτέλους το παμπάλαιο διώροφο όπου έμενε ο Μιχάλης, ταπεινό απομεινάρι παλιάς δόξας, με ξεφλουδισμένους τοίχους σε ποικίλες αποχρώσεις του καφέ, σπασμένα ακροκέραμα και ακρωτηριασμένη την κάποτε περήφανη λεοντοκεφαλή της υδρορροής. Γύρω του υψώνονταν υπεροπτικά τα απρόσωπα εξάωροφα, με ασανσέρ και θυρωρό και μπιντέ σε κάθε διαμέρισμα.

Ο Μιχάλης μοιραζόταν το φτηνό ενοίκιο του διαμερί-



σματος με έναν φίλο του, παλιό συμμαθητή του από το σχολείο. Αναλάμβανε μεταφράσεις σε εκδοτικούς οίκους, δουλειά κακοπληρωμένη κι όχι μόνιμη, κι έτσι ήταν υποχρεωμένος να παραβλέπει την υγρασία στους τοίχους και στο ταβάνι, που κάπου κάπου έσταζε. Η Φοίβη αδιαφορούσε. Για εκείνη το δωμάτιο του Μιχάλη, με το αιωνίως ξέστρωτο κρεβάτι, την ξεχαρβαλωμένη πολυθρόνα και τη σκονισμένη βιβλιοθήκη ήταν ο παράδεισος. Ευτυχώς, η μετάθεση της μάνας της στο κατοικοχώρι την είχε απαλλάξει από τον ασφυκτικό της έλεγχο και τους αναπόφευκτους καβγάδες.

Είχε γνωρίσει τον Μιχάλη σε μπουάτ της Πλάκας. Χαμηλός φωτισμός, τοιγαροθολούρα, μαξιλάρες στο πάτωμα αντί για καρέκλες, ατμόσφαιρα γοητευτικά συνωμοτική. Κι η φωνή του ξερακιανού Κρητίκαρου ν' αναρωτιέται σπαραχτικά πότε θα κάνει ξαστεριά και να της ξεσκίξει τα σπλάχνα.

«Έξω κάνει ξαστεριά. Πάμε έξω;»

Είχε κοιτάξει άναυδη τον μακρυμάλλη νέο που είχε κιόλας σηκωθεί από πλάι της και της πρότεινε το χέρι για βοήθεια. Το άδραξε δίχως δεύτερη σκέψη, παρατώντας την παρέα της...

Γιατί τον είχε υπακούσει αυτή η ανυπάκουη; Ήταν το γοητευτικά διαφορούμενο χαμόγελό του; Ο τόνος της φωνής του; Η σιγουριά του;

Περπατούσαν για ώρες στα δρομάκια της Πλάκας μιλώντας ασταμάτητα. Δεν θυμόταν πια για τι ακριβώς, θυμόταν

όμως την υπέροχη αίσθηση πως είχε βρει το άλλο της μισό, την αδελφή ψυχή!

Στην κορυφή του λόφου του Φιλοπάππου το βαθύ μπλε υποχωρούσε στους δειλούς γαλαζωπούς και μοβ ιριδισμούς της καινούργιας μέρας. Πρωτοφιλήθηκαν κάτω από το μνημείο του Φιλοπάππου.

«Τι γλυκό που είναι το στόμα σου και πώς λάμπουν τα μάτια σου!» της είχε ψιθυρίσει ο Μιχάλης και την είχε σύρει στο ξεφλουδισμένο παγκάκι.

Τον αγαπούσε τρελά. Θα μπορούσε, πίστευε, να κάνει τα πάντα για εκείνον, ακόμη και να σκοτώσει, κι ας έτρεμε το αίμα.

Εδώ κι έναν χρόνο ο έρωτάς τους όλο και φούντωνε, ευνοημένος από την απουσία της Ηλέκτρας. Σωστός κέρβερος η μάνα της.

Ο πατέρας της, αν και αυταρχικός, αναγνώριζε σιωπηλά πως δεν του 'πεφτε λόγος για τους έρωτές της. Περνούσαν ανέφελα οι δυο τους, άλλωστε μόλις κι αντάλλασαν λίγες κουβέντες για τα στοιχειώδη. Φρόντιζε όμως η Φοίβη κάτι να του μαγειρεύει και να του σιδερώνει τα πουκάμισα. Ο Λουκάς, ο αδελφός της, που άλλωστε υπηρετούσε φαντάρος στη Θράκη, ήταν αρκετά μικρότερός της ώστε να αναλάβει τον ρόλο του «φύλακα της τιμής της».

Ανέβηκε ανυπόμονα δυο δυο τα σκαλοπάτια η Φοίβη. Με κομμένη την ανάσα χτύπησε το κουδούνι. Ο άντρας άνοιξε αμέσως, σαν να την περίμενε πίσω από την πόρτα. Επιτέλους, είχε έρθει! Είχε περάσει τέτοια αγωνία... Την τράβηξε

μέσα. Κάτι πήγε να ψελλίσει, κάτι για τη γιαγιά της. Δεν πρόλαβε...

Ήταν μάστορας στον έρωτα ο Μιχάλης. Ταντριιστής που αντλούσε ηδονή από την ηδονή της γυναίκας. Ήξερε πώς να την οδηγεί στο κατώφλι της κορύφωσης και μετά να επιβραδύνει, σχεδόν να αποσύρεται. Φρένιαζε τότε αυτή, απέβαλλε και τα τελευταία ίχνη αναστολής. Την παίδευε μέχρι να τη λυτρώσει μέσα στο κρεσέντο του μακρόσυρτου κοινού τους οργασμού.

Λίγο αργότερα αναπαύονταν αγκαλιασμένοι στο κρεβάτι, το μάγουλό της ακουμπισμένο στο στήθος του. Ο άντρας το ένωσε υγρό.

«Κλαις, κοριτσάκι;»

Πήρε ανάμεσα στις παλάμες του το πρόσωπό της. Το γέμισε φιλιά, απολαμβάνοντας την αλμυρή υγρασία του. Λάτρευε αυτά τα δάκρυα. Ήταν η υπέρτατη ανταμοιβή του ως εραστή. Λίγες γυναίκες λιώνουνε έτσι μέσα στο ερωτικό σμίξιμο, ώστε να κλαίνε από χαρά κι ευγνωμοσύνη.

Ένωσε ξανά διέγερση.

«Δεν σε χορταίνω, μωρό μου», μουρμούρισε. Την έσφιξε πάνω του, την ένωσε όμως απούσα.

«Η γιαγιά μου, Μιχάλη... Πέθανε...»

Κοκάλωσε. Η διέγερση έπεσε.

«Πότε, μωρό μου;»

«Πριν από λίγο, Μιχάλη... Στο νοσοκομείο... Από εκεί έρχομαι...»

«Λυπάμαι πολύ, κοριτσάκι. Δεν ξέρω τι να πω...»